

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISTORIE. CIVILIZAȚIE. CULTURĂ.”

**Rezistență activă și pasivă în
viața artistică a României
socialiste. Arta lui Baász Imre**

REZUMAT

Coordonator științific: dr. Pál Judit, profesor universitar

Student-doctorand: Szép (Lőrincz) Lili

CLUJ-NAPOCA
2026

Baász Imre, grafician și artist de acțiune, s-a născut la 22 februarie 1941, la Arad. A absolvit în anul 1972 Academia de Arte Frumoase „Ion Andreescu” din Cluj, secția grafică, avându-l ca profesor pe László Feszt, al cărui nivel tehnic îl aprecia în mod deosebit. Lucrarea sa de diplomă a constat într-o serie de ilustrații inspirate de epopeea finlandeză *Kalevala*, pentru care a obținut Premiul al II-lea la Salonul Național de Carte de la București. Acest succes a marcat începutul carierei sale de ilustrator, fiind ulterior invitat de Editura Europa și Editura Helikon (în 1975) să ilustreze o nouă ediție a *Kalevalei*. Ecoul pozitiv al ilustrațiilor a ajuns și la Helsinki, însă artistul a primit abia în 1988 autorizația oficială de a călători în Finlanda, cu o bursă de creație, pentru a-și continua activitatea artistică.

După absolvirea facultății, Baász Imre a candidat pentru postul de scenograf la Teatrul Maghiar din Cluj, însă poziția nu i-a fost oferită. A refuzat postul repartizat într-o fabrică. În 1972 s-a căsătorit cu violoncelista Júlia Szűcs, iar în 1974 li s-au născut fiicele gemene, Eszter și Anna. Timp de patru ani a lucrat ca artist independent în Cluj, iar în 1976 s-a stabilit la Sfântu Gheorghe, unde, până în 1982, a fost director artistic al Galeriei de Artă a orașului. În această perioadă a continuat activitatea de ilustrator, colaborând mai ales cu Editura Kriterion și cu revista *Korunk*. Cea de-a doua soție a sa a fost artista plastică Pálma Szigeti, originară din Târgu Mureș; împreună au avut o fiică, Orsolya, născută în 1980.

Baász a adus o vitalitate remarcabilă vieții artistice locale. În 1977 a primit un atelier de creație și a început să organizeze expoziții și evenimente. Printre manifestările artistice de anvergură concepute de el se numără prima expoziție națională de avangardă pentru tineret – *Médium* (Sfântu Gheorghe, 1981) –, urmată de ediția internaționalizată *Médium 2* (1991), precum și festivalul de artă acțională *AnnArt* de la Lacul Sfânta Ana.

Baász Imre poate fi considerat una dintre figurile esențiale ale artei plastice maghiare din România secolului XX. Cu toate acestea, istoria artei s-a ocupat de el doar fragmentar și tematic: îl cunoaștem pe Baász graficianul, pe artistul de acțiune, pe creatorul de comunități, pe revoltatul și pe artistul supravegheat de serviciile secrete, dar opera sa nu a fost până acum analizată ca un întreg coerent.

Scopul cercetării mele este să inventariez moștenirea artistică Baász – rămasă în mare parte neatinsă – și să o contextualizez prin instrumente interdisciplinare. Obiectivul meu nu este realizarea unei catalogări complete, ci dezvoltarea unei perspective care să dezvăluie diversitatea operei lui Baász ca pe o creație totală, integratoare.

Analiza cercetărilor existente relevă că abordarea critică privind opera lui Baász a evoluat într-un sens „invers”: mai întâi au fost articulare ancorele teoretice, iar abia ulterior s-a trecut la studiul detaliat al operelor. Istoriografia artei, adesea etichetantă, l-a mitizat în

anumite privințe; demitizarea poate avea loc doar pe baza unei documentări riguroase, cu utilizarea surselor primare și aplicarea metodei „oral history”.

În prezenta lucrare, acord o importanță deosebită activității lui Baász ca ilustrator și ca artist de acțiune – o combinație care, la prima vedere, poate părea surprinzătoare, având în vedere că cele mai emblematice lucrări ale sale aparțin altor genuri. Direcția cercetării mele a fost ghidată de întrebarea *de unde și către unde*: am urmărit cum un grafician fidel disciplinei sale devine treptat un experimentator și un artist de acțiune, preocupat de construcția comunitară. Această structură circulară oferă posibilitatea urmăririi evoluției stilului și a modului de utilizare a genurilor artistice.

Ipoteza de lucru a tezei funcționează pe convingerea că arta lui Baász Imre este una de natură totală – cu surse de inspirație plurale și complexe – și că doar o cercetare interdisciplinară o poate repune într-un context interpretativ actual. Astfel, studiez creația lui Baász (pe lângă cadrul strict istoric-artistic) prin lentile literare, sociologice și antropologice, pentru a oferi multiple chei de lectură.

Această poliperspectivitate, deși oferă o înțelegere amplă, are și un revers: fiecare dimensiune nu poate fi analizată la fel de exhaustiv ca într-un cadru monodisciplinar.

Scriitorul László Krasznahorkai subliniază în mai multe interviuri că oamenii nu au nevoie de profeți, ci de *falși profeți* – întrucât adevărații profeți spun adevărul, iar falșii rostesc ceea ce majoritatea dorește să audă.

Baász Imre nu a fost un fals profet: nu a fost oprit nici de limitele estetice impuse de epocă, nici de stagnarea vieții culturale din Sfântu Gheorghe.

Sistemul său restrâns de motive, uneori tulburător, acționează ca o oglindă pentru receptor, cerându-i o asumare: activitatea artistică bazată pe forme canonizate și repetate excesiv este, pentru el, o atitudine resemnată, iar conformismul nu este creație, ci supunere.

În cadrul cercetării mele am dispus de un material documentar bogat, dar de o literatură critică modestă dedicată lui Baász Imre. Exceptând albumul monografic publicat de Bálint Chikán în 1994 – singura lucrare care prezintă integral opera artistului – nu există texte de sinteză dedicate lui. Albumul menționat urmărește o reprezentare completă a creației, enumerând lucrările principale și etapele de viață, însă fără o contextualizare critică. Obiectivul meu a fost ca, pornind de la această lucrare, să efectuez o analiză pluridimensională, integrând atât surse publicate, cât și materiale inedite. Am utilizat, printre altele, spațiul de lucru al artistului, obiectele și biblioteca din atelier, precum și volumul consistent de materiale fotografice documentând acțiunile sale. Meritul esențial al acestei teze constă în analiza detaliată a celor două serii de ilustrații *Kalevala*, care marchează debutul carierei, precum și în

inventarierea tuturor acțiunilor artistice documentate ale lui Baász. Pentru a releva cronologia necompromisului creativ, am aplicat metoda microistoriei, utilizând creațiile ca prismă pentru investigarea oportunităților scenei artistice maghiare din România anilor '60–'90. Diversitatea tehnicilor și genurilor reflectă spectrul amplu de variație al artiștilor, poziționați între obediență față de realismul socialist și dorința de înnoire prin experiment.

În vederea unei perspective de ansamblu, am adoptat o abordare interdisciplinară, suplimentând analiza strict istoric-artistică prin concepte provenite din istorie, antropologie și sociologie. Suporturile teoretice principale ale demersului meu sunt: *modernitatea lichidă*, *liminalitatea și liminalitatea permanentă*, *tricksterul*, *maestrul de ceremonii*, *carisma*, *răzvrătirea activă și cea pasivă*. Prin conceptele de modernitate lichidă și liminalitate (în sensul lui Victor Turner) am încercat să ilustrez starea de tranziție structurală specifică României aflate sub regimul socialismului de stat. Susțin ideea că problema centrală nu a fost dominația ideologică propriu-zisă, ci haosul sistemic pe care aceasta l-a generat. Realitatea cotidiană a socialismului de stat a fost realitatea crizei perpetue, a de structurării. Turner definește liminalitatea drept *anti-structură* – etapa în care ordinea cunoscută dispare, dar evenimentele continuă să se producă, în absența reperelor clare.

Criza nu posedă o structură proprie, fiind expresia unui vid de sens, a unei absențe ontologice, și totuși în interiorul ei se dezvoltă procese, care trec drept realitate. Viețile cotidiene din comunism s-au derulat sub semnul acestei realități a nimicului, prelungite la infinit; totuși, tocmai acest nimic părea, paradoxal, real. Stăpânirea absurdului și instaurarea anti-structurii definesc o liminalitate permanentizată, în cadrul căreia creatorul este nevoit să-și formuleze strategii de supraviețuire: asimilarea atitudinii de maestru de ceremonii sau de *trickster* – agent ludic al travestirii și rezistenței simbolice.

În orice perioadă liminală, două elemente sunt esențiale pentru continuitate: carisma și răzvrătirea. Fără acestea, desprinderea din starea anti-structurală este imposibilă. Faptul că Sfântu Gheorghe a funcționat, în anii '70–'80, ca punct de confluență culturală se datorează într-o mare măsură viziunii lui Baász Imre, capacității sale de organizator și convingerii neclintite în forța inovației. Ar fi însă o simplificare să reducem totul la o singură persoană; Baász și-a materializat adesea ideile fără sprijin instituțional sau financiar – evenimentele *Képek care cântă* (1979) sau expoziția *Médium I* sunt exemple ilustrative. În lucrarea mea îl numesc pe conducătorul comunității artistice, în termenii lui Victor Turner, maestru de ceremonii. Activitatea de organizator a lui Baász nu a fost determinată de rațiuni pedagogice sau administrative, ci de o misiune de natură profetică, guvernată de dorința unei libertăți

artistice autentice, asumate cu pasiune. Astfel, artistul devine *busola progresului* pentru întreaga comunitate creatoare a orașului.

În capitolul dedicat contextualizării, îmi propun să conturez circumstanțele istorice și socioculturale ale activității și experimentelor artistice ale lui Baász Imre. Menționez că această lucrare nu include o trecere în revistă istorică tradițională, deoarece, din motive de timp, am considerat mai util să schițez rețelele de relații dintre centrele de creație și mecanismele lor de funcționare, în locul unei cronologii exhaustive a datelor istorice.

Structura teoretică de bază a acestui capitol este oferită de conceptul de istorie a artei orizontală, formulat de istoricul polonez *Piotr Piotrowski*. Scopul acestei teorii este deconstrucția raportului ierarhic clasic dintre centru și periferie – raport în care centrul (de exemplu, Bucureștiul) impune canonul, iar orașele periferice (precum Sfântu Gheorghe) îl urmează. Piotrowski situează soluția în cadrul disciplinei *geografiei critice a artei*, capabilă să propună o nouă topografie care să rescrie relațiile de subordonare centre–periferii. În acest context, am investigat felul în care un oraș periferic, relativ izolat de privirile autorităților, se poate transforma într-un centru creator activ.

Sfântu Gheorghe, prin poziția sa geografică, prin viața culturală intensă și prin evenimente precum *Médium I* (organizat în 1981), a funcționat practic ca un centru de producție artistică – fenomen recunoscut ulterior chiar de „centrul oficial”. Descoperirea întâmplătoare realizată de Magda Predescu în 2009, care a evidențiat energia scenei artistice locale și a subliniat importanța operei lui Baász, ilustrează atât vitalitatea orașului începând cu a doua jumătate a anilor '70, cât și decalajul de percepție dintre centru și periferie.

În România anilor '90 existau doar două alte festivaluri de performance, alături de cel de la Lacul Sfânta Ana (*AnnArt*): *Zóna* de la Timișoara (4 ediții, 1993–2004) și *Periferic* de la Iași (1997–2001). Observăm însă că dintre cele trei, *AnnArt* este cel mai timpuriu și cel mai longeviv.

Prezentarea cadrului istoric al artei românești dintre 1960 și 1989 este esențială pentru a înțelege mediul în care trebuie plasate lucrările lui Baász Imre. Abordarea sa experimentală și interesul constant pentru tehnici și genuri noi sunt unice în scena maghiară din Transilvania, explicând de ce artistul a devenit promotorul artei de acțiune în regiune. Pe lângă acțiunile personale, solitare, în 1990 el organizează Festivalul Internațional de Performance *AnnArt*, desfășurat anual până în 1999 pe malul Lacului Sfânta Ana. Evenimentul reprezintă un reper istoric al artei contemporane locale, servind drept catalizator pentru viața vizuală a regiunii și pregătind apariția *MAGMA – Spațiu de Artă Contemporană* din Sfântu Gheorghe.

În vara anului 2025, la 25 de ani după ultima ediție, cortul *AnnArt* a fost ridicat din nou la Sfântu Gheorghe. Echipa MAGMA, împreună cu colaboratorii săi, au inițiat proiectul Arhiva Digitală AnnArt, cu scopul de a face accesibilă cercetării această componentă esențială a patrimoniului cultural imaterial al regiunii. Proiectul, lansat de Asociația MAGMA – Contextul Contemporan, se desfășoară în parteneriat cu Muzeul Național Secuiesc și Fundația ETNA, bazându-se pe colecția documentară a acesteia din urmă, aflată în proces de extindere. Obiectivele includ digitalizarea peste 150 de artiști, 200 de acțiuni artistice și documentarea proceselor de organizare, precum și clarificarea conexiunilor instituționale și istorice dintre aceste evenimente.

În secțiunea finală a capitolului de contextualizare analizez rolul intelectualității – strat social dificil de definit – în cadrul societății aflate sub regim socialist. În prima subsecțiune clarific posibilele definiții conceptuale; ulterior examinez responsabilitatea morală a intelectualului. Starea liminală, echivalentă cu realitățile comunismului – incertitudinea existențială, granițele fluide, instabilitatea structurilor politice – relativizează atât normele morale, cât și categoriile etice. Dacă arta nu este asociată cu un sistem moral, nu putem solicita de la ea conformarea etică; dar dacă scopul devine conservarea și transmiterea culturii, atunci depășirea limitelor și experimentul constituie o formă de asumare suplimentară. În această cheie poate fi interpretată întreaga experiență artistică și etică a lui Baász Imre – o demonstrație de curaj estetic și moral rar întâlnită în contextul epocii.

După capitolele introductive și de contextualizare, lucrarea continuă cu o secțiune bazată pe cercetare empirică și analiză de surse, reprezentând partea propriu-zisă de istorie a artei. În această secțiune analizez, ca punct de plecare al carierei, cele două serii de ilustrații *Kalevala*, examinând relația lor cu textul sursă și statutul imaginii în cadrul genului ilustrației. Rezultatele demonstrează că ambele serii conțin în germene limbajul simbolic, tehnicile și sintaxa vizuală ale artistului matur. Ulterior, am analizat toate celelalte cicluri de ilustrații (Alexandre Dumas: *Laleaua neagră*, Tihon Syomushkin: *Alitet dispare*, Hervay Gizella: *Căderi*, Jánki Béla: *Coșul solar*, Boris Pilniak: *Anul gol*), lucrare cu lucrare, pentru a surprinde evoluția stilistică. Am constatat că Baász rămâne fidel unui sistem de simboluri închise, bazat pe semne puternice și recurente, dublat de o atitudine de profund respect față de textul ilustrat și față de genul însuși al ilustrației.

Arta de acțiune în contextul românesc

Se ridică întrebarea: a existat o artă de acțiune în România comunistă? Iar dacă da, în ce măsură diferă aceasta de cea occidentală? În acest capitol voi contura, schițat, spațiul de creație al artei de acțiune românești, pornind de la o clarificare terminologică și identificând

principalele manifestări din anii '60 și '70. Consider că studiul acestor momente-cheie evidențiază filtrarea și adaptarea unui gen născut în context capitalist la condițiile unui regim dictatorial și permite urmărirea procesului de transformare a intențiilor artistice.

Elementul de unicitate – caracteristic artei occidentale de performance – acționează acolo ca protest împotriva comercializării artei; în dictaturile comuniste, dimpotrivă, el devine un instrument al eludării cenzurii, o strategie de disimulare, de retragere în intimitate și de eluzare a controlului.

Cercetătoarea Ileana Pintilie, care a studiat fenomenul românesc al artei de acțiune, respinge termenii *performance* și *happening*, preferând noțiunea mai generală de *acțiune*, *acționism*.

Motivul este de natură contextuală: *performance*-ul și *happening*-ul presupun participarea publicului, în timp ce în România, din cauza presiunii cenzurii, majoritatea manifestărilor erau acțiuni solitare. În cazul lui Baász, de asemenea, nu se poate identifica un public clar definit și nu există o receptare sistematică – multe acțiuni s-au desfășurat în fața privirilor întâmplătoare ale trecătorilor (*Nașterea mitului*, *Înmormântarea valizei*), iar altele în cadrul unor evenimente organizate precum *Médium I*, *Médium II* sau vernisajele *Desen-Culoare-Formă*, adresate unui public restrâns. Aceasta evidențiază imposibilitatea unui *engagement* spectral în sens occidental – acțiunea se desfășoară în fața unui grup inițiat, limitat.

Prin natura sa deschisă, acțiunea se îndepărtează de principiul operei unice, devenind un instrument al cercetării vizuale. În opoziție cu realismul socialist dogmatic, Baász exprimă o atitudine artistică de alternativă, capabilă să intre în dialog (chiar indirect) cu arta internațională contemporană. În Occident, după 1960, arta experimentală a fost recunoscută drept un fenomen global, „fără centru”, ceea ce explică apariția grupurilor micro-organice de artiști. Prin contrast, arta progresistă românească – asemenea acționismului transilvănean – a fost un fenomen subteran (underground), coagulat în jurul unor personalități puternice, fără o structură organizatorică formală.

În practica artistică românească, termenul de acționism utilizat de Pintilie funcționează ca un concept-umbrelă pentru gesturile artistice. Acesta include acțiunile ritualice (Paul Neagu), *land art*-ul și experimentele de tip *environment* (Ana Lupaș, Mihai Olos, grupul Sigma), performance-urile propriu-zise (Mihai Olos), dar și formele de *body art* documentate fotografic sau filmic (Ion Grigorescu, Geta Brătescu). În 1966, la Râmnicu Vâlcea, are loc prima expoziție în care se admit și lucrări abstracte. Deschiderea culturală are două momente-culminante: (1) anul 1968, când România își declară solidaritatea cu *Primăvara de*

la Praga și cu Alexander Dubček; (2) vizita generalului Charles de Gaulle la București, care marchează începutul relațiilor directe cu liderii occidentali.

În contextualizarea activității lui Baász, am considerat utilă și prezentarea actorilor artei de acțiune românești, pentru a reliefa poziția artistului în raport cu aceștia. Cercetarea lui Gusztáv Útő (*Arta de acțiune în Ținutul Secuiesc*) detaliază orientările locale și stabilește rolul inovator al lui Baász Imre în această mișcare. Ținând cont de legăturile sale cu Bucureștiul, am considerat esențială integrarea acestor date, pentru a oferi o imagine balansată a întregii rețele progresiste românești.

În conștiința culturală maghiară din România, Baász Imre este adesea perceput ca inițiator al artei de acțiune transilvănene. Această perspectivă capătă totuși nuanțe subtile dacă menționăm că întregul său corpus include doar opt acțiuni documentate fotografic. Am analizat aceste opt acțiuni în corelație cu realitatea politică a timpului și cu tendințele internaționale. Concluziile subliniază că întreaga sa activitate – indiferent de gen – se bazează pe un sistem unitar de simboluri simple, universale, apropiate de cotidian. Incorporarea obiectelor comune – precum valiza din *Înmormântarea valizei* (1981) – conferă mesajului claritate și accesibilitate, transformând gesturile în semne arhetipale. Prin acestea, chiar și realitatea politică dobândește o dimensiune universală. Exemplul acțiunii *Vă mulțumesc... Sunteți liberi!* prezentată la Stockholm în 1988 demonstrează cum un public vestit a putut experimenta, printr-un eveniment punctual, fragmente din realitatea restricției libertății trăite de un artist provenit dintr-un sistem totalitar.

Organizarea vieții culturale românești din anii '80 nu permitea, decât rareori, interacțiunea liberă cu publicul, unul dintre elementele esențiale ale performance-ului. Acțiunile lui Baász au fost evenimente închise, singuratice, care nu necesitau participarea spectatorilor – uneori nici măcar prezența lor fizică. Multe dintre ele s-au desfășurat în spații naturale izolate, inaccesibile publicului. Faptul că toate acțiunile sale au fost fotografiate arată importanța atribuită documentării evenimentului, chiar într-un gen construit pe efemeritate.

Cred că Baász Imre, cunoscut în primul rând ca grafician, gândea în imagini: de aceea, chiar și în arta acțiunii, abordarea sa rămâne vizuală, orientată spre compoziția statică a cadrului. Artistul, interesat de formele progresiste occidentale, a integrat structura externă a performance-ului, dar a adaptat-o la realitatea transilvăneană a anilor '80: o carapace occidentală, dar cu un conținut est-european.

Revenind la întrebările formulate în introducerea tezei, putem afirma că majoritatea și-au găsit un răspuns coerent pe parcursul cercetării. Opera lui Baász Imre – prin experimentarea neîntreruptă a tehnicilor și genurilor, prin refuzul scenei artistice tradiționale și oficiale –

reprezintă o componentă excepțională a artei maghiare din România anilor '70, '80 și '90. Importanța sa nu rezidă doar în limbajul grafic sensibil și în diversitatea expresivă a operei, ci și în activitatea sa de organizator comunitar, fără precedent în Transilvania acelor decenii.

Deși format ca grafician la Academia de Arte Vizuale „Ion Andreescu” din Cluj, Baász a început foarte devreme să experimenteze alte genuri și tehnici. Din anii '80 se orientează spre arta de acțiune, pe care o remodelează în conformitate cu sensibilitatea și realitatea transilvăneană. Prin tematicile specifice locului și subiectele abordate în acțiunile sale, se impune ca inițiator și inovator de gen într-un mediu artistic dominat de conformism ideologic – fapt cu atât mai notabil cu cât creațiile sale se nasc într-un mic oraș secuiesc, majoritar maghiar. Asumând un rol de *maestru de ceremonii*, Baász transformă Sfântu Gheorghe într-un focar artistic activ, capabil să găzduiască expozițiile-platformă *Médium I* (1981) și *Médium II* (1991), precum și ulterior *Festivalul Internațional de Performance AnnArt* (1990–1999). Probabil că la acest succes au contribuit în egală măsură personalitatea sa carismatică și poziția periferică a orașului, care oferea libertăți de experiment imposibile într-un centru controlat.

Experimentarea neîntreruptă, variația tehnicilor și a genurilor i-au furnizat un orizont amplu și o atitudine de deschidere față de soluțiile artistice – aceasta explică modul în care, în ciuda unei viziuni puternice și a unui univers simbolic închis, Baász a rămas fidel graficii aplicate și ilustrației de carte, genuri cultivate cu o modestie exemplară. Lucrările sale nu concurează cu textul literar, ci îi susțin sensul cu loialitate și rigoare vizuală.

Următoarea etapă a cercetării trebuie să vizeze analiza completă a dosarului de urmărire și catalogarea integrală a fondului Baász. În prezenta lucrare am evidențiat doar câteva opere reprezentative, prin care s-au putut observa strategii de rezistență, atitudini estetice și climatul cultural al epocii. Pentru o viziune completă este însă necesară studierea întregului ansamblu al creației, corelată cu aprofundarea contextelor biografice prin documente și interviuri suplimentare.

Baász Imre se distinge ca un artist total, un vizionar care a refuzat adaptarea la formele impuse și a căutat permanent noi mijloace de expresie. El reușește să integreze într-o sinteză personală grafica, performance-ul și dimensiunea social-comunitară a artei, devenind un caz exemplar pentru modul în care creația individuală poate modela un întreg ecosistem cultural regional. Prin curajul intelectual, consecvența formală și spiritul de inovație, Baász se înscrie definitiv în patrimoniul artistic al secolului XX românesc și transilvănean, iar studiul operei sale deschide perspective noi asupra dialogului dintre centrul și periferiile artei din Europa Central-Estică.

SURSE

Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, Fond informativ, dosar nr. 3397

Román Nemzeti Levéltár Kovászna Megyei Levéltára (Arhivele Naționale Române, Filiala Județeană Covasna), Dosarul Nr. 33/1, Grupa H, Serviciul Arte Plastice, Indicator 33, referitor la Dispoziții Cosiliul de Miniștri “Ostașul Român”, având data încheierii 21. XII. 1971.

Alexandre Dumas: *Laleaua Neagră*, Editura Kriterion, București, 1973.

Hervay Gizella: *Căderi*, Editura Kriterion, București, 1978.

Jánky Béla: *Coș de soare*, Editura Ion Creangă, București, 1990.

Kalevala (trad. Nagy Kálmán), Editura Kriterion, București, 1972.

Kalevala (trad. Nagy Kálmán): Editura Európa, Budapesta, 1975.

Pilniak, Borisz: *Anul gol*, Editura Európa, Budapesta, 1979.

Tyihon Szjomuskin: *Alitet pleacă în munți*, Editura Kriterion, București, 1974.

Bibliografie

Ágoston Zoltán: Rosszkor. [Recenzió Haraszti Miklós: A cenzúra esztétikája (Budapest, Magvető, 1991) című könyvéről]. Jelenkor, 35. évf. (1992) 7-8. sz., 667–668.

Baum, Kelly, Bayer, Andrea, Wagstaff, Sheena: *Unfinished: Thoughts Left Visible*, The Metropolitan Museum of Art, New York, 2016.

Angyal Miklós: *Felcímkezett nanotörténelem: A kriminalisztika és a mikrotörténelem viszonya*, In. Dobák Imre, Hautzinger Zoltán (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére.*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018, 59–70.

Arendt, Hannah: *On Violence*, Harcourt Brace Jovanovich Publishers, Orlando, 1970.

Augé, Marc: *Nem-helyek. Bevezetés a szürmodernitás antropológiájába*, Elmegyakorlat Műcsarnok-könyvek, Műcsarnok Nonprofit Kft., Budapest, 2012.

Augusztin László: *Narratíváció és argumentáció*, In. Bernáth Árpád, Csúri Károly: *Az elbeszélés értelmezésének stratégiái*, Nr. 6. (1985), 203–205.

B. Supka Magdolna: *Grafika a Kilencek kiállításán*, In. Művészet, 8. évf., (1967), 2. szám, 18.

Balla Zsófia: *A formák és a kiáltás*, In. Korunk, 47. évf. (1988) 2. sz. 121–123.

Banner Zoltán: *Éjszakai vetítés. A magyar művészet fórumai 1950 után.*, In. Szücs György (szerk.): *Sors és jelkép. Erdélyi magyar képzőművészet 1920–1990.*, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2015.

Bart István: *Világirodalom és könyvkiadás a Kádár-korszakban*, Scholastica Kiadó, Budapest, 2000.

Bateson, Gregory: *Culture Contact and Schismogenesis*, Man, Vol. 35 (1935) 178–183.

Bateson, Gregory: *Naven*, Stanford University Press, Stanford, California, 1958.

Baudrillard, Jean: *A rossz transzparenciája*, Balassi–BAE Tartóshullám–Intermedia, Budapest, 1997.

Bauman, Zygmunt: *Consuming Life.*, Cambridge–Malden, MA, Polity, 2007.

Bauman, Zygmunt: *Culture in a Liquid Modern World*, Polity Press, Cambridge, 2011.

Bauman, Zygmunt: *Intimations of Postmodernity*, Routledge, 1992.

Bauman, Zygmunt: *Liquid Modernity*, Polity Press, Cambridge, 2000.

Bauman: *Community. Seeking Safety in an Insecure World.*, MA Polity, Cambridge–Malden, 2001.

Bazin, Jérôme, Dubourg Glatigny, Pascal, Piotrowski, Piotr (ed.): *Beyond Borders: Artistic Exchange in Communist Europe (1945–1989)*, Budapest: Central European University Press, 2016.

Bell, Catherine: *The Ritual Body and The Dynamics of Ritual Power*, In. *Journal of Ritual Studies* Vol. 4. (1990) Nr. 2, 299–313.

Bernard Malamud: *A mesterember*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1973.

Besançon, Alain: *Le malheur du siècle: sur le communisme, le nazisme et l'unicité de la Shoah*, Paris, Fayard, 1998.

Bíró Béla: *Harold Pinter Székelyudvarhelyen*, A Hét, 1982. V. 28.

Bíró Béla: *Szentgyörgyi-udvarhelyi koprodukció*, Megyei Tükör, 1982. IV. 10.

Bíró Blanka: *70 éves lenne Baász Imre*, In. *Krónika* (XIII), 39, 2011. február 25-27., 8.

Thomassen, Bjørn: *Liminality and the Modern. Living through the In-Between*, Ashgate, Farnham–Vermont, 2014.

Thomassen, Bjørn: *Introduction to liminality and subversion*. Előadás. Elhangzott: International Political Anthropology Summer School, Acquapennente, 2017. június 25 – július 1.

Thomassen, Bjørn: *Subversion and experience*. Előadás. Elhangzott: International Political Anthropology Summer School, Acquapennente, 2017. június 25 – július 1.

Bloom, Harold: *Költészet, revizionizmus, elfojtás*, In. Bókay Antal, Vilcsek Béla, Szamosi Gertrud, Sári László (szerk.): *A posztmodern irodalomtudomány kialakulása*, Osiris Kiadó, Budapest, 2002, 310–314.

Bodor Ádám: *Plusz-mínusz egy nap*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1974.

Bodrogi Tibor: *Afrika művészete*, Corvina Kiadó, Budapest, 1967.

Bódy Zsombor-Ö. Kovács József: *Bevezetés a társadalomtörténetbe*, Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

Bogdán László: *El a faltól* (Baász Imre intenzív világa), A HÉT, 1985. szeptember 5.

- Boia, Lucian: *Istorie și Mit în Conștiința Românească*, Humanitas, București, 1997.
- Böcskei, Balázs: *A késő modernitás globalizációelmélete és a kockázattársadalmi identitás*, In. *Metszetek*, 6. évf. (2017), 1. szám
- Brașoveanu, Mădălina: *Gondolatok egy dokumentum kiállításához. Nagyvárad – Marosvásárhely – Sepsiszentgyörgy művészeti hálózatának nyomai a Szekuritáté irattárában*, In. *Magyar Kisebbség*, 22. évf. (2017) 1–2. sz., 56–146.
- Bryzgel, Amy: *Performance Art in Eastern Europe since 1960*, Manchester University Press, Manchester, 2017.
- Burakowski, Adam: *Dictatura lui Ceaușescu (1965-89)*, Editura Polirom, București, 2011.
- Burakowski, Adam: *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu 1965-1989. Geniul Carpaților*, București, Editura Polirom, 2011.
- Burke, Kenneth: *A négy alapvető trópus*, In. *Helikon*, 43. évf. (1997) 12. szám, 45–57.
- Burwell, Jennifer, Tschofen, Monique: *Image and Territory: Essays on Atom Egoyan*, Wilfrid Laurier University Press, Waterloo, Ontario, Canada, 2007.
- Dan, Călin, Király Iosif, Oroveanu, Anca: *Introducere*, In. Dan, Călin, Oroveanu, Anca, Radu, Magda, Király, Iosif: *Arta în România în anii 1945–2000. O analiză din perspectiva prezentului*, Editura Unarte, București, 2016.
- Călinescu, George: *Násznapok*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1971.
- Camus, Albert: *A lázadó ember*, Nagyvilág, Budapest, 1999.
- Arm, Karen; Ueda, Kako; Thulin, Anne; Langerak, Allison; Kiley, Timothy Gus; Wolff, Mary (eds.): *The Book of Symbols. Reflections of Archetypal Images*, Taschen, Köln, 2010.
- Cârneli, Magda: *Artele plastice în România 1945-1989*, Editura Polirom, București, 2013.
- Chikán Bálint: *Baász Imre*, Szabad Tér Kiadó, Budapest, 1994.
- Cioroianu, Adrian: *Pe umerii lui Marx*, Curtea Veche, București, 2004.
- Codrington, Robert Henry: *The Melanesians: Studies in Their Anthropology and Folk-lore*, Clarendon Press, New York, 1891.
- Copaciu, Adriana: *Anii '40–'60: de la arta angajată a suprarealismului la arta dirijată a realismului socialist*, In. Dan, Călin, Oroveanu, Anca, Radu, Magda, Király, Iosif: *Arta în*

România între anii 1945-2000. O analiză din perspectiva prezentului, București, Editura UNARTE, 2016, 14–36.

Corn, Wanda M.: *Artists' Homes and Studios. A Special Kind of Archive. American Art*, Vol. 19. (2005), Nr.1, 2–11.

D. Lőrincz József: *A kelet-európai ambivalens diskurzusról*, In. *Regio*, 13. évf. (2002) 1. sz. 226–248.

Damokos Csaba: *Szentgyörgyi lovagok*, In. Kántor Lajos (szerk.): *Könyv, grafika. Könyvművészet Erdélyben.*, Komp-Press Kiadó, Kolozsvár, 2011, 215–221.

Deletant, Dennis: *Ceaușescu and the Securitate: Coercion and Dissent in Romania, 1965–1989*, M.E. Sharpe, 1995.

Derman, Joshua: *Max Weber in Politics and Social Thought*, Cambridge University Press, 2012.

d'Haen, Theo, Bertens, Hans (szerk.): *Narrative Turns and Minor Genres in Postmodernism*, Rodopi, Amsterdam – Atlanta, GA 1995.

Dirksmeier, Peter, Helbrecht, Ilse: *Time, Non-Representation Theory and the Performative Turn – Towards a New Methodology in Qualitative Social Research*, In. *Qualitative Social Research*, Vol.9 (2008) Nr. 2, Art. 55.

Dobszay Tamás–Fónagy Zoltán–Szívós Erika: *Művelődéstörténet, kultúrtörténet*. In. Bódy Zsombor–Ö. Kovács József (szerk.): *Bevezetés a társadalomtörténetbe*, Budapest, Osiris Kiadó, 2006.

Domokos Péter: *A finn irodalom fogadtatása Magyarországon*, In. *Helikon*, 21. évf., (1975), 1. szám, 140–141.

Dosse, François: *L'histoire en miettes. Des Annales à la «nouvelle histoire»*, La Découverte, Paris, 1987.

Dumont, Louis: *Homo Hierarchicus: The Caste System and Its Implications*, Gallimard, Paris, 1966.

Durfee, A. Harold: *Camus' Challenge to Modern Art*, In. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, Vol. 14. (1955) Nr. 2, Second Special Issue on Baroque Style in Various Arts, 201–205.

Dziewanska, Marta (ed.): *Ion Grigorescu. In the Body of the Victim*, Museum of Modern Art in Warsaw, Warsaw, 2011.

Eco, Umberto: *The Open Work*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1989.

- Egyed Péter: *Rácsokból világosság*, In. Háromszék, 16. évf. (2011), 130. szám
- Ernst, Carl W.: *The Shambhala Guide to Sufism*, Boston, Massachusetts, Shambhala, 1997.
- Fitz Péter (szerk.): *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon* (II. kötet), Enciklopédia Kiadó, Budapest, 2001.
- Földényi F. László: *A villám és a kő között*, In. Földényi F. László: *A túlsó parton*, Jelenkor Irodalmi és Művészeti Kiadó, Pécs, 1990.
- Gábor Dénes: *Az erdélyi-magyar könyvillusztráció (1944-től napjainkig)*, In. »Az elsüllyedt jelek« *A 20. századi magyar könyvillusztráció Magyarország határain kívül*, Magyar Képzőművészek és Iparművészek Társasága, Budapest, 2003.
- Gane, Nicholas: Zygmunt Bauman: *Liquid Modernity and Beyond*, In. *Acta Sociologica*, Vol. 42. (2001), Nr. 3, 267–275.
- Gáspár Sándor: *Kalevala-fordítások. Gondolatok a könyvtárban.*, In. *Korunk*, 36. évf., (1977), 8. szám, 653.
- Gaunt, David: *Történelem és antropológia. Világtörténet*, 6. évf. (1984) 2. sz., 3–16.
- Gazda József: *Baász Imre alkotó racionalizmusa*, In. *Korunk*, 45. évf., (1986), 9., 679–682.
- Golan, Romy, Wood, Christopher S.: *Charisma and Self-Doubt in the Western Tradition*, In. *Art Journal*, Vol. 54. (1995) No. 3., Rethinking the Introductory Art History Survey, 78–81. Hajdú Ildikó: *A Miskolci Grafikai Biennálék fél évszázada, 1961–2011*, In. *Zempléni Múzsza*, 11. évf., (2011), 2. szám, 48–62.
- Haraszi Miklós: *A cenzúra esztétikája*, Magvető Kiadó, Budapest, 1991.
- Hervay Gizella: *Zuhanások. Oratórium három hangra.*, Kriterion Könyvkiadó, 1978.
- Hewitt, J. N. B. (1902): *Orenda and a Definition of Religion*, In. *American Anthropologist*, Vol. 4 (1902) Nr. 1, 33–46.
- Hidas Zoltán: *A történelem karizmatikus látványa*, In. *Szellem és Tudomány*, 7. évf. (2016) 1–2. szám, 6–18.
- Higham, John: *Az amerikai történetírás jövője*, *The Journal of American History*, Nr. 80. (1994), 1289–1309. Ismerteti Magyarics Tamás: *Századok*, 129. évf. (1995) 4. sz., 958–959.
- Hlavajova, Maria, Sheikh, Simon (szerk.): *Former West: Art and the Contemporary After 1989*, MIT Press, Cambridge, 2016.

- Holmberg, Bengt: *Paul and Power*, Fortress Press, Philadelphia, 1980.
- Hoppál Mihály–Jankovics Marcell–Nagy András–Szemadám György: *Jelképtár*, Helikon Kiadó, Budapest, 2010.
- Horányi Attila: *Művészet, Történet, Kelet-Európából*, Buksz, 31. évf. (2019), 3–4. szám, 191–192.
- Horváth Ágnes: *A Népszolgálat, a Szolgálat és a Nép között*, In. D. Lőrincz József–Bárdi Nándor–Filep Tamás Gusztáv: *Népszolgálat*, Kalligram Kiadó, Pozsony, 2015, 283–287.
- Horváth Gyöngyvér: *A narratív képek rendszerezésének problematikája*, In. Helikon, 59. évf., (2013), 2. szám, 19–39.
- Horváth, Ágnes, Bjørn, Thomassen, and Harald Wydra: *Breaking Boundaries: Varieties of Liminality*, Berghahn Books, Oxford, 2015.
- Horváth Ágnes: *Approximate Communication or The Communist Mime*, 2006. (kézirat)
- Horváth Ágnes: *Approximate Communication, or the Communist Mime*, 2016. (kézirat)
- Houellebecq, Michel: *A térkép és a táj*, Magvető Kiadó, Budapest, 2019.
- Ileana Pintilie: *Akcionista irányzatok Erdélyben (1970–1990)*, In. Szücs György (szerk.): *Sors és jelkép. Erdélyi magyar képzőművészet 1920-1990.*, Kiállítás a Magyar Nemzeti galériában, 2015. árpilis 24. – 2015. augusztus 23., Katalógus, a Magyar Nemzeti Galéria Kiadványai 2015/1.
- Jaeger, Stephen C.: *Charisma and the Arts*, In. Zúquete, José Pedro: *Routledge International Handbook of Charisma*, Routledge, New York, 2020, 351–363.
- Jakubowska, Agata, Radomska, Magdalena (szerk.): *After Piotr Piotrowski: Art, Democracy and Friendship*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznan, 2019.
- Janion, Maria: *Czas formy otwartej: Tematy i media romantyczne*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warsaw, 1984.
- Jankovics Marcell: *Ahol a madár se jár*, Pontifex Kiadó, Budapest, 1996.
- Jánky Béla: *Napkosár*, Ion Creangă Kiadó, Bukarest, 1990.
- John, Potts: *A History of Charisma*, Palgrave Macmillan, 2009.

Kamphausen, Georg: *Charisma und Heroismus. Die Generation von 1890 und der Begriff des Politischen*”, In: Gebhardt, Winfried–Zingerle, Arnold–Ebertz, Michael N. (szerk.): *Charisma. Theorie, Religion, Politik*, de Gruyter, Berlin–New York, 1993, 221–246.

Kántor Lajos (szerk.): *Könyv, grafika. Könyvművészet Erdélyben*, Komp-Press Kiadó, Kolozsvár, 2011.

Kántor Lajos: *A „két” Korunk és a világszéles művészet (1926–1986)*, In. Szücs György (szerk.): *Sors és jelkép. Erdélyi magyar képzőművészet 1920-1990.*, Kiállítás a Magyar Nemzeti galériában, 2015. április 24. – 2015. augusztus 23., Katalógus, a Magyar Nemzeti Galéria Kiadványai 2015/1.

Kaukonen, Väinö: *A Kalevala születése*, Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1983.

Kemenesi Zsuzsanna: *A vízbe fült önarckép. Teremtett valóság 1980–2000*. Válogatás a Maison Européenne de la Photographie gyűjteményéből, In. Balkon, 2002/12.

Kazinczy Gábor: *Műfaj – eljárás – képi gondolkodásmód. Gondolatok a kollázsról.*, In. *Magyar Kollázs. A magyar kollázs / montázs történetéből 1910-2004*, Magyar Festők Társasága, Városi Művészeti Múzeum Képtára, Győr, 2004. március 27 – 2004. május 16.

Keszeg, Anna: *Az elitek szubkultúrája*, In. Jakab Albert Zsolt, Keszeg Vilmos: *Csoportok és kultúrák. Tanulmányok szubkultúrákról*, Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár, 2007, 241–253.

Kibédi Varga Áron: *Vizuális argumentáció és vizuális narratívák*, In. Athenaeum, 1. évf., (1993), 4. szám, 166–179.

Koczogh Ákos: *Első Miskolci Országos Grafikai Biennálé*, In. Művészet, 3. évf., (1962), 2., 36.

Kohut, Heinz: *The analysis of the self: A systematic approach to the psychoanalytic treatment of narcissistic personality disorders.*, International Universities Press, New York, 1971.

Kohut, Heinz: *The restoration of the self*, International Universities Press, New York, 1977.

Kosinsky Richárd, Elantkowski, Jan, Dudás Barbara: *Egy következő út: interjú Piotr Piotrowskival*, In. Balkon, 3. sz. (2015), 9–11.

Kövér György: *A történetírás és a társadalomtudományok*, In. Magyar Tudomány, 186/3. (2025) 475–481.

Krizsán Zoltán: *Bemutató az Állami Magyar Színházban: Elektra*, In. Igazság, 36. évf. (1974) 74. szám, 5.

Kundera, Milan: *A lét elviselhetetlen könnyűsége*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1992.

Kunszabó Zoltán: *A Szentlélek karizmái ma. Szent Pál leveleitől a karizmatikus megújulásig.*, In. *Vigilia*, 85. évf. (2020) 5. szám, 336–339.

Kürti Emese: *Glissando és hirtépés. Kortárs zene és neoavantgárd művészet az underground terekben (1958–1970)*, L'Harmattan Kiadó – TIT Kossuth Klub Egyesület Budapest, 2018.

Ladyga, Zuzanna: *Rethinking Postmodern Subjectivity. Emmanuel Levinas and the Ethics of Referentiality in the work of Donald Barthelme*, Peter Lang, Frankfurt, 2009.

Láncz Sándor: *Grafika a XI. Képzőművészeti Kiállításon*, *Művészet*, 9. évf. (1968) 5. szám, 24.

Lang, Bernard: *Prophet, Priester, Virtuose*, In. Kippenberg, Hans, G.– Riesebrodt, Martin (szerk.): *Max Weber's "Religioussystematik"*, Mohr Siebeck, Tübingen, 2001, 167–191.

Lepetit, Bernard: *Építészet, földrajz, történelem. A lépték használatai*. *Aetas*, 10. évf. (1995) 4. sz., 142–159.

Ligetfalvi Gergely: *Dionüszosz, megint* (kézirat)

Lőrincz Lili: *„Erre megy az út ezután, nyomomban az újabb ösvény” – Baász Imre Kalevala-illusztációi*, ARTprinter Könyvkiadó, Sepsiszentgyörgy, 2016.

Marosi Péter: *Nagyobb a nyelved a fejednél. Az Elektra-előadásról*. In. *Utunk*, 29. évf. (1974) 15. szám.

Máté Erzsébet: *Tipologia Cultului Personalității în Dictatura lui Nicolae Ceaușescu* (teză de doctorat), Cluj- Napoca, 2013.

Mauss, Marcel: *A General Theory of Magic*, London, Routledge, 2007.

Max Weber: *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. I*, Közgazdasági és Jogi, Budapest, 1987.

Molnár Tamás: *Az értelmiség bukása*, Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022.

Murádin Jenő: *Erdélyi köz-és magánygyűjtemények a XX. században*, In. Szücs György (szerk.): i.m.

Niedźwiedz, Anna: *Religious Symbols in Polish Underground Art and Poetry of the 1980s*, In. Behreds, J. C., Lindenberger, T. (szerk.): *Underground Publishing and the Public Sphere*, Wiener Studien zur Zeitgeschichte, 2014, 189–213.

Nietzsche, Friedrich: *A tragédia születése*, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2007.

Nora, Pierre: *Les Lieux de mémoire*, La République, Gallimard, Paris, 1984.

Oakes, Len: *Prophetic Charisma: The Psychology of Revolutionary Religious Personalities*, Syracuse University Press, 1997.

P. Brestyánszky Ilona: *Alkalmazott grafikai kiállítás*, In. *Művészet*, 4. évf., (1963), 4. szám, 41.

Perenyei Mónika: *A montázs-elv és -eljárás történeti áttekintése a modern magyar művészetben*, In. *Magyar Kollázs. A magyar kollázs/montázs történetéből 1910–2004.*, Magyar Festők Társasága, Városi Művészeti Múzeum Képtára, 2004. március 24 – 2004. május 16., 31–89.

Pintilie, Ileana: *Actionism in Romania During the Communist Era*, Idea Design & Print, Cluj-Napoca, 2002.

Pintilie, Ileana: *Artă în spațiul public sau artă pentru sine: ipostazele artistului Ion Grigorescu în epoca comunistă și posttotalitară*, In. *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, Vol.17 (2017) Nr. 3, 399–415.

Piotrowski, Piotr: *Toward a Horizontal History of the European Avant-Garde*. In: Sascha Bru–Peter Nicholls (szerk.): *European Avant-Garde and Modernism Studies*, Vol. 1, De Gruyter, Berlin, 2009, 49–58.

Piotrowski, Piotr: *In the Shadow of Yalta: Art and the Avant-garde in Eastern Europe, 1945–1989*, Reaktion Books, London, 2009.

Potts, John: *A History of Charisma*, Palgrave Macmillan, 2009.

Predescu, Magda: *Expoziția MEDIUM – moment de sinteză a neo-avantgardelor sub semnul post-conceptualismului*. In: Dan, Călin, Király, Iosif, Oroveanu, Anca: i.m., 130–142.

Radin, Paul: *The Trickster: A Study in American Indian Mythology*, Schocken, New York, 1957.

Rasmussen, Sarah: *The Tent as Cultural Symbol and Field Site: Social and Symbolic Space, 'Topos', and Authority in a Touareg Community*, In. *Anthropological Quarterly* Vol. 69 (1996) Nr. 1, 14–26.

Révész Emese: *Bolondok szabadsága. A magyar sokszorosított grafika elmúlt ötven éve*, In. *Új Művészet*, (2013), 12. szám, 33–35.

Rogoff, Irit: *Terra Infirma: Geography's Visual Culture*, Routledge, London – New York, 2000.

Sarajas-Korteen, Salme: *Akseli Gallen-Kallela misztikájáról*, In. *Ars Hungarica*, 11. évf., (1983), 2. szám, 303–307.

Schröter, Susanne: *Rituals of Rebellion – Rebellion as Ritual: A Theory Reconsidered*, In. Kreinath, Jens, Hartung, Constance, Deschner, Annette: *The Dynamics of Changing Rituals. The Transformation of Religious Rituals within Their Social and Cultural Context*, Peter Lang US, Bern, Switzerland, 2004, 41–46.

Sebestyén, Viktor: *Revolution 1989: The Fall of the Soviet Empire*, Pantheon Books, New York, 2009.

Simon Zoltán Boldizsár: *Mi nem a mikrotörténelem?* In. Papp Gábor–Szijártó M. István: *Mikrotörténelem másodfokon*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2010, 120–147.

Sükösd Mihály: *Irodalomtörténet*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1974.

Sütő István: *én, DÁNIEL*, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1987.

Szakolczai Árpád: *Living Permanent Liminality: The Recent Transition Experience in Ireland*, In. *Irish Journal of Sociology*, Vol. 22. (2014) Nr. 1, 28–50.

Szakolczai Árpád: *Marginalitás és liminalitás. Státuszon kívüli helyzetek és átértékelésük*. In. *Regio*, Vol. 23. (2015) Nr. 2. 6–29.

Szakolczai Árpád: *Permanent Liminality and Modernity*, Routledge, London and New York, 2017.

Szakolczai, Árpád, Thomassen, Bjørn: *From Anthropology to Social Theory. Rethinking the Social Sciences*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019.

Szakolczai, Árpád: *Permanent Liminality and Modernity: Analysing the Sacrificial Carnival Through Novels*, Routledge, London, 2016.

Szász-Mihálykó Mária: *Az én Népszínházam*, Infoprint Kiadó, Székelyudvarhely, 2002, 50–51.

Székely Sebestyén György: *A modernitás rétegei a kolozsvári művészetben*, In. Szücs György (szerk.): i.m.

Szentes Lajos: *Hincz Gyula grafikái. Vonások a művész portréjához.*, In. *Művészet*, 9. évf., (1968), 2. szám.

Szepessy Géza: *Akseli Gallen-Kallela művészete*, In. *Művészet*, 8. évf. (1967), 3. szám, 4.

Szerb Antal: *A világirodalom története*, Magvető Kiadó, Budapest, 1980.

- Szerdahelyi István (szerk.): *Világirodalmi Lexikon* (Ötödik kötet), Akadémia Kiadó, Budapest, 1992.
- Szjő Béla: *A Nyolcak és Aktivisták grafikai kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában*, In: *Művészet*, 3. évf., (1962), 4. szám, 33–35.
- Szjártó M. István: *A történész mikroszkópja. A mikrotörténelem elmélete és gyakorlata*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2014.
- Szjártó M. István: *Mi a mikrotörténelem?* *Aetas*, 11. évf. (1996) 4. sz., 157–182.
- Szilágyi Júlia: *Élethelyzetek–halálhelyzetek Hervay Gizella költészetében*. In: Szilágyi Júlia: *Versenymű égő zongorára*, Mentor Kiadó, Marosvásárhely, 2002, 84–89.
- Szőcs István: *Elektra*, In: *Előre*, 22. évf. (1974) május 22.
- Szücs György: *Egy ember tollal, ecsettel. Plugor Sándor a Quadróban.*, In: *Korunk*, III. (2013), 1., 82–83.
- Taylor, Allan S.: *Performance, Photography, Performativity: What Performance 'Does' in the Still Image*. PhD thesis, University of the Arts London and Falmouth University, 2017, 8–11.
- Thomassen, Bjørn: *Liminality and the Modern. Living Through the In-Between*, Ashgate Publishing, 2014.
- Turner, Victor: *A rituális folyamat*, Osiris Kiadó, Budapest, 2002.
- Újvárossy László: *Baász Imre születésének 75. évfordulójára*, *Várad*, 15. évf. (2016) 7. szám, 39.
- Ütő Gusztáv: *Akcióművészet Székelyföldön*, Sepsiszentgyörgy Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2014.
- Van Gennep, Arnold: *Rites of Passage*, The University of Chicago Press, 2016.
- Varga Domokos: *Új magyar Kalevala. Köznyelvű Kalevala. Gondolatok Nagy Kálmán fordításáról*. In: *Igaz Szó*, 19. évf., (1973), 9.szám, 359–364.
- Varga Emőke: *Az illusztráció a teóriában, a kritikában, az oktatásban*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2012.
- Vargyas Lajos: *A magyar népballada és Európa*, II. kötet, Zeneműkiadó, Budapest, 1976.
- Vécsi Nagy Zoltán: „Felezőidő”, *Korunk*, 13. évf. (2002), 10. sz. 10–26.

Vega-Durán, Raquel: *Emigrant Dreams, Immigrant Borders. Migrants, Transnational Encounters and Identity in Spain*, Bucknell University Press, Lewisburg, 2016.

Verdery, Katherine: *What Was Socialism, and What Comes Next?*, Princeton University Press, Princeton, 1996.

Weber, Max: *Bevezetés*, In. Uő: *Világvallások gazdasági etikája. Vallásszociológiai tanulmányok. Válogatás*, Budapest, Gondolat Kiadó, 2007.

Weber, Max: *On Charisma and Institution Building*, University of Chicago Press, Chicago, 1968.

Zamfir, Anca Maria: *Imagine și Ideologie*, In. *Arta Sub Comunism. Arta Oficială a Regimului Comunist în Colecția Muzeului de Artă Brașov (1945-1989)*, Editura Muzeului de Artă, Brașov, 2011.

Surse online

„Mana” [online], In.

<https://www.britannica.com/topic/mana-Polynesian-and-Melanesian-religion>
2023-10-12

„A 3 Baász tárlata” [online]

<http://www.erdon.ro/a-3-baasz-tarlata/news-20080320-07145521>
2016-04-15

„Ahonnan Picasso és Modigliani is merített” [online]

http://fidelio.hu/vizual/2016/04/29/ahonnan_picasso_es_modigliani_is_merített/#
2016-04-30

„Baász Imre emléktábla” [online]

https://www.kozterkep.hu/~/13155/Baasz_Imre_emlektbla_Sepsiszentgyorgy_2010.html
2016-04-28

„Baász Imre-emlékszimpozium. Aki máig hat a művészeti életre” [online]

http://www.3szek.ro/load/cikk/93481/aki_maig_hat_a_muveszeti_eletre_baasz_imre-emlekszimpozium
2018-05-02

„Felezőidő – Romániai magyar művészet 1965-75” [online]

<http://figyelo.transindex.ro/?cikk=167>
2016-04-17

„Hetvenöt éve született Baász Imre (Kereplő és Tükörút)” [online]

http://www.3szek.ro/load/cikk/89028/hetvenot_eve_szuletett_baasz_imre_kereplo_es_tukorut
2016-04-15

„Itt mindig fújt a szél” [online]

http://www.3szek.ro/load/cikk/89029/itt_mindig_fujt_a_szel
2016-04-15

A világ első férfi aktfotója [online]

https://mamanohaz.blog.hu/2014/05/14/a_vilag_legelso_ferfi_aktfotoja
2019-06-11

Ádám Péter: A felháborodás szökőárja [online]

<https://jelen.media/kozelet/a-felhaborodas-szokoarja/>
2025-04-01

Ágoston Vilmos: *Antik Sándor a Magmában Sepsiszentgyörgyön*, (Megnyitó) (Skype-on San Antonioból, 2013. Szeptember 5.) [online]

<http://www.magma.maybe.ro/archive.php?id=137>
2016-04-14

Albert Camus on What It Means to Be a Rebel and the Heart of Human Solidarity [online]
<https://www.brainpickings.org/2016/06/17/albert-camus-the-rebel/>
2018-04-10

Albert Orsolya Zsuzsanna: *Beszámoló. Zuhanások. Hervay Gizella költészete, életpályája, a kortárs alkotókra történő hatása* [online]
<https://communitas.ro/csatolmany/2024/Albert%20Orsolya-beszamolo.pdf>
2025-06-26

András Edit: *In memoriam Piotr Piotrowski (1952–2015)* [online]
http://tranzitblog.hu/in_memoriam_piotr_piotrowski_1952/
2025-06-29

Angier, Jeremy: *The Process of Artistic Creation in Terms of the Non-finito* [online]
<http://www.machinegraphics.com/writings/non-finito/non-finito.html>
2019-05-22

Az ukrán ellenállás szimbólumává vált kakas története [online]
<https://hu.euronews.com/culture/2022/04/13/az-ukran-ellenallas-szimbolumava-valt-kakas-tortenete>
2025-06-23

Baász Imre: *A madár és a béke világa*, A Madár – A madár él katalógus előszava, 1986. június

Bagi Ibolya: *Világkép és struktúra összefüggései Borisz Pilnyak „Meztelen év” című regényében* (bölcészdoktori értekezés, Szeged, 1982) [online]
https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/6718/1/1982_bagi_ibolya.pdf

Bakk Dávid Tímea: *Baász Imre: Szabadsággyakorlatok a diktatúra árnyékában*, [online] Transindex
<http://multikult.transindex.ro/?cikk=14810>
2016-03-05

Bakos Áron: *Fogyasztás, liminalitás, puerilizmus: egy sokrésztvevős online szerepjáték használatáról*, In. *Apertúra*, 2019. [online]
<https://www.apertura.hu/2019/tel/bakos-fogyasztas-liminalitas-puerilizmus-egy-sokresztvevos-online-szerepjatek-hasznalatarol/#to-2>
2025-03-07

Betea, Lavinia: *Vizita generalui de Gaille la București* [online]
<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/vizita-generalului-de-gaille-la-bucuresti>
2019-06-21

Binder, David: *The Cult of Ceaușescu* [online]
<https://www.nytimes.com/1986/11/30/magazine/the-cult-of-ceausescu.html>
2025-12-14

Bornemisza Péter *Elektra-tragédiája* [online]
<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/MagyarIrodalom-magyar-irodalomtortenet-1/magyar-irodalomtortenet-pinter-jeno-5116/2-a-magyar-irodalom-a-xvi-szazadban-662/a-xvi-szazad-dramaja-9EA/bornemisza-peter-elektra-tragediaja-A1A/>
2025-10-17

Bozgan, Mihai: *Cultul Personalității* [internet]
<http://www.comunismulinromania.ro/Articole/Cultul-personalitatii.html>
11-04-2015

Schneemann, Carolee: *Interior Scroll* [online]
<https://www.artbasel.com/catalog/artwork/53501/Carolee-Schneemann-Interior-Scroll?blLocaleCode=en>
2019-06-05.

Combs, Leslie Allan: *Synchronicity and Hermes the Trickster* [online]
<https://paricenter.com/library-new/pari-perspectives/synchronicity-and-hermes-the-trickster/>
2025-03-07

Conliffe, Ciaran: *Diogenes, the Dog-Like Philosopher* [online]
<https://www.headstuff.org/culture/history/history-of-europe/diogenes-dog-like-philosopher/>
2019-06-15

Farkas Zoltán: *A hatalom legitimitásának értelmezései* [online]
<http://midra.uni-miskolc.hu/document/18379/11926.pdf>
2023-10-26

Ferencz Zsolt: *Három művész, három stílus: a Baász-család tárlata a Művészeti Múzeumban* [online]
<http://www.kolozsvartarsasag.com/anunturi.php?action=3&anunt=533&subtema=3>
2016-04-15

Foucault, Michel: *Más terekről* [online]
<https://exindex.hu/hu/nem-tema/mas-terekrol-1967/>
2025-12-10

Gadó Flóra: *Magángyűjtemények dialógusban* [online]
<https://balkon.art/home/gado-flora-magangyujtemenyek-dialogusban/>
2019-06-22

Grigorescu Ion: *Önarckép a konyhában vasalás közben (1976)* [online]
<https://www.ludwigmuseum.hu/mutargy/onarckep-konyhaban-vasalas-kozben>
2019-06-22

Hetvenöt éve született Baász Imre [online]
<https://www.3szek.ro/load/cikk/89028/hetvenot-eve-szuletett-baasz-imre-kereplo-es-tukorut>
2025-06-25

Horváth Béla szócikk [online]
<https://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC05727/06506.htm>
2025-10-17

Ion Grigorescu [online]
<https://www.moma.org/artists/39193>
2019-06-22

Kali Ágnes: *105-ös blokk* [online], In.
<https://www.3szek.ro/load/cikk/158097/a-sepsibook-meghivottai:-kali-agnes>
2025-07-02

Kántor Lajos: *Világszéles galéria* [online]
<https://epa.oszk.hu/00400/00458/00056/kantor.htm>
2025-12-28

Kemp, Wolfgang: *A műalkotás és a néző: befogadásesztétikai megközelítés* [online]
http://arthist.elte.hu/TAMOP_412/1_1_einfuehrung.html.

Lafferton, Emese: *Az ember és a társadalom testéről a modern tudományok tükrében. Szakirodalmi áttekintés*[online]
<http://www.c3.hu/scripta/scripta0/replika/28/test.htm#Jegyzetek>
2019-05-09

Legutko, Ryszard: *Az értelmiség és a kommunizmus*, In. 2000, 7–8. szám, 2005. [online]
<https://ketezer.hu/2005/08/az-ertelmiseg-es-a-kommunizmus/>
2025-07-24

Lénárd Henrik: *A tudomány és politika mint hivatás* [online]
<https://epa.oszk.hu/00000/00015/00003/wess.htm>
2023-10-26

Lőrincz Lili: *Baász Imre: Step by step* [online]
<http://hu.culturalopposition.eu/registry/?uri=http://courage.btk.mta.hu/courage/individual/n55736&type=masterpieces>
2025-12-11

Lupșor, Andreea: *Tezele din Iulie, punctul de cotitură al regimului Ceaușescu* [online]
http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/tezele-iulie-punctul-cotitur-al-regimului-ceau-escu
11-04-2015

Mihailovich, Vasa D.: *The Naked Year: Analysis of Setting* [online]
<https://www.ebsco.com/research-starters/literature-and-writing/naked-year-analysis-setting>
2025-06-23

Mórocz Gábor: *Ricoeur és a braudeli „hosszú idő” problémája* [online]
https://www.belvedere-meridionale.hu/lapszamok/2014-3/09_morocz_2014_03.pdf
2025-04-01

Mózes László: *Baász Imre, a rácstörő* [online]
http://www.3szek.ro/load/cikk/39972/baasz_imre_a_racstoro
2016-04-15

Mózes László: *Baász Imre, az egyszemélyes intézmény* [online]
<http://www.3szek.ro/load/cikk/36963/Ba%C3%A1sz%20Imre,%20az%20egyszem%C3%A9lyes%20int%C3%A9zm%C3%A9ny>
2016-04-15

Pintilie, Ileana: *Akcionizmus Romániában a 60-as, 70-es években* [online]
http://balkon.art/1998-2007/balkon_2000_09/akcionizmus_text.htm
2019-05-20

Piotrowski, Piotr: *On the Spatial Turn, or Horizontal Art History* [online]
https://monoskop.org/images/f/f8/Piotrowski_Piotr_2008_On_the_Spatial_Turn_or_Horizont_al_Art_History.pdf
2025-06-29

Piotrowski, Piotr: *Towards a Horizontal History of the European Avant-Garde* [online]
https://monoskop.org/images/9/93/Piotrowski_Piotr_2009_Toward_a_Horizontal_History_of_the_European_Avant-Garde.pdf
2025-06-29

Searching for Diogenes [online]
<https://whitneylynnstudio.com/Searching-for-Diogenes>
2019-06-17

Sloboda, Nicholas: *Heteroglossia and collage: Donald Barthelme's "Snow White"* [online]
<http://jessamyn.com/barth/heteroglossia.html>
2016-04-23

Soós Eszter: *Charles de Gaulle és a karizma mindennapivá válása* [online]
https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdf-viewer-master/external/pdfjs-2.1.266-dist/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/37398/Poltud_tan_2012_So%C3%B3s_Eszter_p_23-36.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2023-10-26

Swanson, Carl: *Marina Abramovic at 70. The world's most famous performance artist has outlasted her lovers and, she hopes, her critics* [online]
<https://www.thecut.com/2016/10/marina-abramovic-walk-through-walls-c-v-r.html>
2019-05-28

Szakolczai Árpád: *Az axiális kor avagy a globalizáció új megvilágításban* [online]
<https://szociologia.hu/dynamic/0401szakolczai.pdf>
2025-06-25

Szűcs Balázs: *A jelentések nyomában. Hermeneutika Clifford Geertz kései, teoretikus írásaiban*, MTA Politikai Tudományok Intézete Etnoregionális Kutatóközpont, Budapest, 2004. [online]
<https://mek.oszk.hu/01700/01709/01709.htm>
2025-04-04

Szűcs György: *Kilátás a Pincéből. Tudományositott szubjektív esszé* [online]
<https://mamusociety.wordpress.com/about/szucs-gyorgy-kilatas-a-pincebol/>
2019-05-20

Szydłowska, Agata: *Subversive Strategies In Underground Graphic Production Of The "Solidarity" Movement In 1980s Poland* [online]
https://www.academia.edu/7853802/SUBVERSIVE_STRATEGIES_IN_UNDERGROUND_GRAPHIC_PRODUCTION_OF_THE_SOLIDARITY_MOVEMENT_IN_1980S_POLAND
2018-03-27

Rogers, Elizabeth: *Socialist Realism* [internet]
<http://artinrussia.org/socialist-realism/>
2015-04-09

Tamás Gáspár Miklós: *Az értelmiség mint történelmi probléma I.* [online]
<https://litera.hu/irodalom/publicisztika/tamas-gaspar-miklos-az-ertelmiseg-mint-tortenelmi-problema-i.html>
2025-07-02

Taylor, Allan S.: *Documentation of (Mis)Representation: Towards An Archival Future of the Performative Photograph* [online]
https://panch.li/v2_23/wp-content/uploads/2020/03/2010_AllanSTaylor_Documentation_Misrepresentation.pdf
2025-12-26

Tóth Kálmán: *A nihilizmus kora. Recenzió Wendy Brown Nihilistic Times. Thinking with Max Weber c. könyvéről* [online]
<https://pakblog.uni-nke.hu/hirek/2023/07/04/a-nihilizmus-kora>
2023-10-26

Walter, Benjamin: *A műalkotás a technikai reprodukálhatóság korában* [online]
http://aura.c3.hu/walter_benjamin.html
2016-06-14

Zane Zajanckauska: *Reclaiming the Invisible Past of Eastern Europe* [online]
<https://web.archive.org/web/20110416151339/http://perfomap.de/current/kart/reclaiming-the->

invisible

2019-04-28

Zsizsmann Erika: *Élő örökség: az AnnART performanszfesztivál digitális archívuma épül Sepsiszentgyörgyön* [online]

<https://transtelex.ro/kultura/2025/07/20/annart-performansz-fesztival-sepsiszentgyorgy>

2025-11-11

Яна Осадча: *На кухонній шафі, яка вцілила після обстрілів в Бородянці, впізнали керамічного півника з Василькова* (Jana Osadcsa: *Egy vaszilkivi kerámiakakast azonosítottak egy konyhaszekrényen, amely túlélte a borogyankai tüzérségi támadásokat* – a szerző fordítása) [online]

<https://life.pravda.com.ua/culture/2022/04/9/248169/>

2025-06-23.